

B87/01

20 februari 1987

OVERZICHT WESTEUROPEES COMMUNISME/SEPTEMBER - DECEMBER 1986

De laatste maanden van 1986 vormden voor wat betreft het Westeuropese communisme een rustige periode.

Een gebeurtenis die voor opwinding had kunnen zorgen - de herdenking van het feit dat 30 jaar geleden de Hongaarse opstand door Moskou gewelddadig werd onderdrukt - bewerkte een dergelijk effect niet. De Westeuropese CP-en toonden geen behoefte om de gang van zaken in Hongarije-1956 nog eens - of alsnog - aan te grijpen voor een fundamentele discussie of voor het ontwikkelen van nieuwe inzichten.

Daarnaast leverde ook het herstel van de relatie tussen de Chinese en de Finse CP en het weer opnemen van het contact tussen eveneens de Chinese partij en de Luxemburgse CP geen groot nieuws op. Al eerder werd opgemerkt dat er nog nauwelijks Westeuropese CP-en zijn waarmee de Chinezen de relatie niet hebben hersteld.

Hoe marginaal de electorale positie van diverse Westeuropese CP-en is, toonde de Oostenrijkse CP door bij de parlementaire verkiezingen van november jl. 0,72% te halen.

Binnen het Spaanse communisme leek zich een zekere sanering te gaan aftekenen. Tussen de PCE - de oorspronkelijke CP - en de daarvan afgesplitste PCPE ging de al eerder ingezette toenadering door. De derde groep, onder voormalig PCE-leider CARRILLO, distancieerde zich verder van de beide andere. CARRILLO doopte daarbij zijn groep, die eerst optrad onder de naam PCE-mr, om tot PTUC.

Aandacht tenslotte trok de Zweedse CP, de VPK, door voor de nog altijd onopgehelderde moord op premier PALME de Verenigde Staten als schuldige aan te wijzen.

Herdenking Hongaarse opstand

Afgelopen najaar 30 jaar geleden werd de toen plaatsvindende Hongaarse opstand door Moskou met militair geweld onderdrukt. Die gebeurtenis leidde destijds in West-Europa tot heftige anti-communistische reacties, waartegenover de Westeuropese CP-en zich strak achter Moskou opstelden.

Een aantal van deze partijen kreeg hiermee echter achteraf problemen, m.n. na een soortgelijk - zij het veel minder bloedig - ingrijpen van Moskou in Tsjechoslowakije in 1968. Met de veroordeling van de interventie in Tsjechoslowakije kwam voor deze partijen ook het Sovjet-optreden in Hongarije, 12 jaar daarvoor, in een minder gunstig licht te staan.

Dat kwam tot uiting in kritische geluiden, uiteraard alleen van de kant van die partijen die zich van lieverlede onafhankelijker tegenover Moskou waren gaan opstellen. De orthodoxe CP-en hadden en hebben geen enkele behoefte tot herziening van hun in 1956 ingenomen standpunt.

Erg frequent en diepgaand was die kritiek van de als onafhankelijk gezind bekend staande partijen overigens niet. Dat was deels een gevolg van het feit dat Hongarije zich onder het regime-KADAR tot een van de meest "liberale" landen van het Oostblok ontwikkelde, deels van het feit dat de repressie in Tsjechoslowakije na 1968 en die in Polen in de jaren '80, het gebeurde in Hongarije naar de achtergrond drong. Aan de andere kant was er reden om de gebeurtenissen in achtereenvolgens Hongarije, Tsjechoslowakije en Polen in een perspectief te zien en daarmee was er juist extra aanleiding tot het stellen van kritische vragen. Bij verschillende gelegenheden werd dat ook inderdaad gedaan maar zoals al aangegeven, leidde dat tot niet veel meer dan tot terughoudende of ontwijkende reacties.

De herdenking van het feit dat afgelopen najaar 30 jaar geleden de Hongaarse opstand door Moskou werd onderdrukt, was opnieuw zo'n gelegenheid en ook nu weer kwam het tot die afweerreactie.

Zo opende een artikel over deze kwestie in l'Humanite, het blad van de Franse CP, met de recht op het doel afgaande zin: "De 30e verjaardag van de Hongaarse tragedie ... stelt de vraag aan de orde naar de opvatting die men zich vormt en die de Franse communisten zich vormen van het socialisme". Het artikel gaat vervolgens echter niet op die vraag in maar biedt een overzicht van de stappen die de PCF heeft gezet om zich te ontwikkelen tot de voorvechtster van een Frans, pluralistisch en democratisch socialisme die de partij volgens de schrijver op dit moment is.

Het artikel gaf toe dat deze ontwikkeling weliswaar niet helemaal zonder horten en stoten was verlopen. De PCF was te lang "min of meer de gevangene gebleven" van het Sowjetmodel en zij had ook te lang de CPSU de rol van "gidspartij" laten spelen.

Maar dat was nu voorbij. De schrijver adstrueerde dit door er op te wijzen dat partijleider MARCHAIS zelf bij zijn bezoek aan Moskou in 1980 het over meningsverschillen had gehad - meningsverschillen overigens die samenwerking niet hoefden uit te sluiten. Dit gegeven was echter onder de tafel gewerkt door de pers, die liever een campagne tegen "de aankomst van Sovjettroepen in Afghanistan" (kort voor MARCHAIS' bezoek) had gevoerd.

Dat het nu juist MARCHAIS' openlijke goedkeuring van die "aankomst" was die de pers vraagtekens liet zetten bij het socialisme-concept van de PCF, net zoals dat in 1956 het geval was naar aanleiding van de instemming van de partij met het terug "gidsen" van Hongarije door Moskou, was voor de schrijver van het artikel geen punt van bespreking. Hij sloot zijn beschouwing vlotweg af met een verwijzing naar de "belangrijke veranderingen" die op het ogenblik door Sovjetpartijleider GORBACHEV in de Sovjetsamenleving tot stand werden

gebracht. De strijd voor een socialistische democratie in Frankrijk, aldus zijn conclusie, kon daarbij alleen maar gebaat zijn. Ook de PCI trok zich terug in de gesloten wereld van het eigen ideologische gelijk toen de Hongaarse opstand ter sprake werd gebracht. Dat gebeurde m.n. van socialistische kant, o.a. bij monde van premier CRAXI. Hij wierp de vraag op of de PCI er geen goed aan deed haar in 1956 tot uiting gebrachte instemming met het neerslaan van die opstand nog eens nadrukkelijk te herroepen. PCI-leider NATTA weigerde dit echter. Hij veroordeelde de hele discussie als stemmingmakerij tegen de communisten en beperkte zich er voornamelijk toe om net zoals de PCF (maar overigens wel met meer recht van spreken) uitvoerig te wijzen op de manier waarop de PCI zich tot een democratische, naar vernieuwing van het socialisme zoekende partij had ontwikkeld.

Het afwijzen van de discussie als anti-communistisch gedoe, het zich op het standpunt stellen dat communisten van anderen geen lessen in democratie nodig hebben, het indirect rechtvaardigen van het destijds ingenomen pro-Sovjet standpunt, bijv. door te verwijzen naar het optreden van "contra-revolutionaire elementen" in de Hongaarse opstand, al dergelijke min of meer stereotyp voorkomende reacties bewerkten dat de herdenking van Hongarije-1956 voor wat betreft de Westeuropese CP-en zonder veel opwinding passeerde en niet tot de ontwikkeling van nieuwe ideeën leidde.

Chinese CP herstelt relatie met Finse en Luxemburgse CP

In oktober werd het al eerder ingeleide herstel van de betrekkingen tussen de Chinese en de Finse CP* officieel een feit. Dat gebeurde tijdens het bezoek van een Finse partijdelegatie aan Peking. Een afvaardiging van de Chinese CP bracht op haar beurt een bezoek aan Luxemburg om daar het contact met de Luxemburgse communisten weer op te nemen.

Op het ogenblik zijn er nog maar enkele Westeuropese CP-en over waarmee de Chinezen de relatie niet hebben hersteld. De belangrijkste daarvan is de Griekse CP, de KKE. Dat deze partij het contact met Peking nog niet weer heeft opgevat, is een gevolg van de omstandigheid dat de CCP eerder de betrekkingen hernieuwde met de zg. binnenlandse KKE, de eurocommunistisch georiënteerde concurrent van de destijds als buitenlandse KKE bekend staande, orthodoxe groep. Dat was in de periode waarin Peking nog afstand hield van de orthodoxe, sterk op Moskou gerichte CP-en. Omdat de CCP deze terughoudendheid inmiddels heeft laten varen en omdat de binnenlandse KKE vorig jaar besloot niet langer als communistische partij op te treden, is hervatting van de relatie tussen Peking en de buitenlandse KKE - intussen dus de KKE zonder meer - mogelijk ook nog maar een kwestie van tijd.

Oostenrijkse CP komt niet ver bij verkiezingen

De marginale electorale positie die verschillende Westeuropese CP-en innemen, werd afgelopen priode nog eens geïllustreerd door het resultaat van de Oostenrijkse CP bij de op 23 november in Oostenrijk gehouden algemene verkiezingen. De partij behaalde 0,72%. Vorige maal, in 1983, was dat 0,66%. De plus van 0,06 valt moeilijk als een wezenlijk verschil te interpreteren.

---

*Zie SBP-Focus B86/05 van 10 juni 1986

Naamswijziging binnen Spaans communisme

Binnen het Spaanse communisme leek zich een zekere sanering en stabilisering van de verhoudingen te gaan aftekenen. Tussen de PCE - de oorspronkelijke CP - en de daarvan afgesplitste PCPE kwam het tot toenadering. De twee partijen hebben een gezamenlijke werkgroep opgezet die zich moet buigen over de punten waarop men onderling overeenstemt. Verder werd besloten om intussen alvast zoveel mogelijk samen te werken op vakbondsgebied en op dat van de vredesstrijd.

De derde groep, onder voormalig PCE-leider CARRILLO, distancieerde zich verder van de beide andere. CARRILLO doopte daarbij zijn groep, eerst bekend als PCE-mr, om tot PTUC (Partido de los Trabajadores-Unidad Comunista). CARRILLO wil blijkens zijn opstelling geen samenwerking of samengaan met de beide andere partijen. Hij presenteert zijn groep als het verzamelpunt voor allen die herstel van de eenheid van het Spaanse communisme willen.

Zweedse CP wijst naar VS als schuldige in moord PALME

De Zweedse CP, de VPK, trok de aandacht door openlijk te suggereren dat de nog altijd onopgeloste moord op premier PALME wel eens door de Verenigde Staten geregisseerd kon zijn. Dat gebeurde bij monde van VPK-afgevaardigde SVENSSON, die in november met een 19 pagina's tellend rapport aan het Zweedse parlement kwam waarin hij stelde dat de moord zo goed georganiseerd was geweest dat de Amerikaanse geheime diensten er "ongetwijfeld" mee te maken hadden gehad. Daarnaast verwees SVENSSON naar wat hij noemde "de politieke context" van de moord: PALME's activiteiten in de mondiale vredesstrijd en zijn kritische houding tegenover het imperialisme zouden voor de Verenigde Staten reden genoeg zijn geweest.

Opmerkelijk is dat er inmiddels door de Sovjet-Unie een film is uitgebracht, een soort gedramatiseerde documentaire, waarin eveneens en op grond van soortgelijke argumenten als die van SVENSSON, wordt gesuggereerd dat de Verenigde Staten achter de moord hebben gezeten. Deze film, die aanvankelijk op 28 februari, de dag van de aanslag, door de Zweedse TV zou worden uitgezonden, heeft de afgelopen dagen, mede door het protest van de Amerikaanse ambassadeur in Stockholm, tot een flinke rel in Zweden geleid. De voorlopige uitkomst daarvan is dat de uitzending op verzoek van PALME's broer, die de 28e februari een wel erg ongelukkige datum vond, tot begin maart is uitgesteld.

De zaak overziend kan men dus vaststellen dat de VPK, die zich voortdurend beroemt op haar zin voor onafhankelijkheid en haar kritische instelling tegenover Moskou, nu samen met datzelfde Moskou een beïnvloedingsactie uitvoert, die - tenzij men natuurlijk de gelanceerde suggesties zelf gelooft - geen ander doel kan hebben dan de moord op premier PALME aan te grijpen om het beeld van de Verenigde Staten zo zwart mogelijk te maken. Zijdelings valt hierbij op te merken dat de Sovjet-Unie bij de moord op premier GANDHI van India, enkele jaren geledensoortgelijke verdacht makingen de wereld instuurde. Ten overvloede kan er nog op gewezen worden dat de meeste Westeuropese communistische kranten er het hunne toe bijdragen om de suggesties van Moskou en de Zweedse communisten inzake de moord op PALME verdere publiciteit te geven.